LA DKUT SOHPET

H.W. STEN

LA DKUT SOHPET

H. W. STEN

" GRATUS "
New Kench's Trace
Shillong - 793 004

LA DKUT SOHPET

First Edition 1996 – 500 copies

JJ 670

Printed at the

Don Bosco Press, Shillong - 793 003

Ka Jingthmu

KA JINGTHMU ba kongsan ha kane ka thup ka long ban shon lut ıa ki ar tylli ki Kitáb ba dang sah *Ka Burom Ba La Jah.* Kane ka long tang ka buit thaw poitri jong nga ia kaba ym dei ban shim kum ka jingshisha kat kum ki aiñ ka History.

Nga ai kyrteng ıa ka thup da kumne : *LA DKUT SOHPET.* Haba la dkut, ki kitáb ki pyni ba ka burom ruh ka la jah.

Ha ki laiñ 504 bad 505 ka Kitáb V nga thoh :

Ynda jingshai na Bneng phi ïoh to ai
Ka nguh ka dem ban phuh ka ïing ka sem

Ka nguh jong nga ka leit sha ka Don Bosco Press.

August 12, 1996.

H. W. STEN

Ka Jingthir Nia

KITAB IV

HA LŬM Diengiei ki paidbah ksúid ki rai ban ïatrei kam lang ban pynngop ïa u briew. Hadien ba ki ïoh jingtip na u nongsyntiat jong ki ba la ai kyrteng u Spai ha ki kitáb ba shwa ia kane; ki shim ïa ki dur ba phér kat kum ka laiñ 539 ka Kitáb I. U Ren, ka Ïap bad kiwei pat ki ksúid ba u Jom Rekha u la shah ban leit kim pat iohi dak ban wan. U Jom Rekha da lade hi u ïakren bad u Kñi rangbah bad kiwei. Ka buit ksúid ka jop. Ki briew ki khet ia ka jingkieng Sohpet Bneng ban ym hap kiew mynmiet bad hiar mynstep.

Ka Burom Ba La Jah

KITAB IV

DANG SAW tyngáb ha shwa ba sngi kan doh
Ki lúm ba jngum synïa ka ri thymmai,
U Spai ba kup ha dur ngaptem minot
U suh soit soit sha phang ba phuh ka step.
U jah de jlang shapoh ki dieng ba rben,
Ban ap ban swait aïu kan jia mynta.
U sngap u sngew sawa na suiñ ba sngur;
Shata u tur : shu lúm tang nub tang jri.
Ha 'tiew tyrso : pajih na trai dieng heh
Ki khmat ki khmiet sha bneng, ki shkor kyndiang
Ki shah. Syntiew ki skut, ki sieij, ki soh
Ki kmen; la khlieh ki dem ha lyér ba jem
Ba beh na lúm jrong tam ka ri thymmai :
Ryntih ki phai la kum shipai bla mlien
Haba hukum ki ïoh nu heh u haiñ.

U Spai u dem de khop ha 'tiew tyrso :
U kjit um thiang ban kit sha rew ka kmie ?
Mano hangto ba kloi ban boi khlem nong ?
Ki khmat ki khih khrik khrik, ka khlieh ka king;
Jingtip un lum, sha khet u Jom ban lam.
Kaei un leh ba khún u Blei kin wan
Hajan ? Ka buit ki ksúid ruk ruk ka túid;
Ka rit, ka ran kum dúid umsaw mynlyïur.
Mynta u tip lada sha u ki wan,
Ka kam ban leh lada ka suiñ ka shah !

Hynñiew ki jur ki hiar ha sla khyndew,
Kyrteng mano ba tip ïa khún u Blei ?
Mano ban sei ki nia balei ki hiar ?
Hato ki thngan ki sliang ? Ki rep ki riang
Balei haba ha tbian kim shong kim sah ?
Ka hok, burom, akór, ka nia, jutang,
Ka stád, ka tip, ka buit, ka bór baroh
Ha ki la ai. Burom ka Bneng ha ki
Kham shai; tyngshaiñ jinglong ba khúid pyllun
Ka trai tang nub tang jri ha kliar u lúm
Kyntang ka ri thymmai : ka ri ba ngeit
Ha bór lah duh ki kñi kulong kumah.
Ïuwei na ki ki khot u Kñi rangbah.
Ha u baroh ki dem ki nia jutang
Ban ïaid ryntih ki kam ha khrum ka bneng.
Lynti u lum khatlai na dien ki búd.
Ha dur ha dar ki syiem baroh khatsaw :
Ka dur ba hok ba khúid ba wan na bneng.
U Kñi u phai shane, u phai shatai,
Khatduh sha para lok ba don ban ong
Kaban iadei bad step thymmai mynta.
Kyrteng u ai ïa ar ban shai kamram
Ban leh, ban lait ka tur lymmuh hajuh.
U peit nyngkong huwei uba heh ksah;
Suki u sdang ka sneng, ki kam ban sám.

"Para, namar ka bór phi don, ki ksah
Ki song, u *Bór* nga jér kyrteng jong phi.
To peit, to khmiet, to sngap, to sngew, kynthei
Ban da ban kér nu ksúid u khrei ba sian.
U ring mynsiem bad shán syngkai, u bteng :
"Ngin ïaid bam lyér shi phang ba sngew pyngngád;

Ale ïawan ! Phi pat phi sah shadien ?
Jabieng ba proh phi ïoh baroh : Nga jér
Kyrteng ka *Buit.* Ngi ïoh bad Bór bad Buit.
Phi pat ba búd hapdeng ka dien bad khmat.
U *Déng,* kin tip ïa phi naduh mynta.
Katba jingshai jingshit ka sngi ka sah,
Utei u hep ba hiar khatduh, u *Dúh*
Kyrteng sa lai ïajied ma phi, ka biang.
To jied katba phi ieit ban khot ïa ki."
Kumta u Kñi u kren, ha u ki dem
Ban ngeit ban búd. Ki ïaid ki ïeng kylleng
Jaka mar jan bad i jingdap kyrhai
Ki dieng ki sieij ba jrong, ba heh, ba rit
Ka ri b'a khreh u Blei ban shong ki khún
Lut sngi jong u. Syntiew bún jait ki kheit;
Ki rah haba ki hiar ranáb u lúm.
Pyrthei mariang ha ki ka dem ka nguh.
Ka pang, ka jhia, ka khia, ka shon kim tip.
Ki mrád ki mreng ki suk ki saiñ hangta.
Ka step ka suit rong ksiar syntiew ki skut;
Ki sim ki siaw, rynsied ki sier ki skei.
Ka lyér ka beh hir hir ha ri thymmai
Na lúm sha lúm, na them sha them ban im
Baroh ba ring mynsiem; ban roi ban san.
Ki um ba shngiam ki túid lyngngai khlem lwait.
Ka suiñ ka sngur, ka shai phyrnai kynjai.

U Spai de soit u suh ban sngap ban sngew
Ban i da khmat ki kam ki khún ka Bneng.
Ha dob kulab ba lieh u leh mynlum
Mynlang ha dur u ngap; ka sur u sei.
Ka thei ba hiar na bneng na dien u *Dúh*

Shata khmih shaiñ, shata ki shkor ki shah.
Khatlai sha khmat ki kám, marwei ka ang;
Ka klet ban búd lu Kñi ba lam lynti.
U Spai u i ka lád kamram ban sdang
U phai la khlieh sha ka, ka tdong sha dien.
Ki ksúid ki buit bun sap ki nang ban phnieng.

"Ko thei, ko khún ka bneng, shano phin leit ?"
Mar dep kylli, u tem la sur ba thiang.
Ka thei ba hiar khatduh ka sngew phylla
Ban lap nyngkong ïa kum kata ka rngai;
Ïa para thei ka khot ban pynsabut.
Ki lang baroh hynñiew kynthei hangta
Ban sngap da dum ïu ngap ba kren Khasi.

"Balei leit long khyllah kumne mo lok ?"
Kawei kylli ka ai ka dáw ban páw.
Jubáb mano ban sei bym pat ju i ?
"Ko khún ka bneng ! Balei phi boi ïa nga ?"
U ngap u ban bad sngap ka nia ban mih.
Katba u ap, ka sur sngew thiang u sei :
Ka sur ba pynkynmaw ïa khet u B'ei.
Ïa rang ki khot; ïu Kñi ki khawoit kti.
Baroh hynñiew ki wan. Ki sngap ki sngew;
Ki peit ki i. U Kñi u kwah tohkit.

"Balei phi byrngia kai, phi sngap ïa ei;
Ki khmat sha nga, ki shkór pat dngong sha 'wei ?"
Kumta kylli u Kñi uba kit khia;
U peit pyllew shu 'riew kuláb bapli.

"Ha sngap ! phim sngew ? Marwei u tem u put ?
Ïalam noh kloi ! kham bang hangtai halór

Ngin rwai; ngin shád ha khmat u Trai Kynrád."

U Spai u sngap, sha ki u shah la shkór;
Sha ki hi keiñ la nia ba pynbyrngia
U sci u siaw ha sur nurok ka ksew.

"Balei ko lok phi leh lyngngoh lyngngaiñ:
Balei phi boi ïa nga u ngap minot?
Nga trei minot kumne shawei ngam hér.
Phi keiñ: katne jingïar pyrthei mariang;
Phim shong phim sah; phi tieng phi smiej ïa ei?
Phi kiew mynmiet: ka iing mano ban plie?
Dang ngir phi hiar; la jrem ka met ka phád.
Ko lok; nga kylli khnang balei kumne?"

Bym tip buit tuh ki ksuid ki khrei kynsha;
U Kñi um poi pyrkhat um suba sniew
Jingthaw ba rit ba khraw ha snieh pyrthei:
U sdang khana ka bneng shi ksai ar ksai.
"Men tip keiñ ngap; baroh ngi dei ki khún
U Blei." U phai sha khatlai ngut; u bteng:
"Ym tang ma ngi; kiwei ruh don byllai
Hangtei ha bneng ki rwai ïaroh ha khmat
Ka khet u Syiem jong ngi. Baroh la tháw
Ha dur ba khúid, ba hok, ba tlem shisha;
Ïa ngi la shah ban wan ïaid kai shane.
Ngi bám ki soh; ngi kheit syntiew ki skut
Khlem thung khlem rep, kyrhai ki mih hangne.
Hukum ngim ïoh ban sah mynmiet mynïong;
Shalór ngi kiew ban thiah lada kamram
Ka shah. Hangtei ka sur ba thiang ka riew:
Ka sur nongjop, sur syiem naduh mynshwa.
Shatei ngin kiew tang sngi ki lúm kan doh."

U Spai ba sur la jong u tem u put.
Ki dob syntiew ki khih kir kir; hynrei
Ka met, thapbniang, ki khmat, ki tmaiñ ki heh
Katba u kren jingtip ban lum ban tuh.
"Khublei," u sdang, "khublei, ba dei ki khún
U Blei. 'Ka sur nongjop' phi ong myntan?
Mano ba núd ban long nongjop khlem thma?
Ju don ne em ka thma ka ktien ha bneng?"

Kumta kylli u Spai ba sian ban said.
Ki khmat nang heh ki tmaiñ ki khih kham stet.
"Sngew bieit tasngeng ban sngap jinglong ka bneng;
Trai raid ka ri ba treh ban brai tang rwai."
U ban. U Kñi u peit iu ñiut iu ñier;
U phai shu Spai jing hai kham bha u ai:

"Ko ngap ba kwah khyllah jubáb to sngap!
Dei keiñ. Ka ksing, tasar, ka bom, nakra
Ki tem; la duitara bla pynkhreh lpa.
U Syiem u jop ka nia, ka buit, ka bór.
Ïu nongpynkhih khynñiuh pyntha ka bneng
Mynwei la shop la beh ïa u nangtei
Bad la kynhun shaduh ka ri Myngkoi
Sha jngai na khet jong u. Ka jia ha shwa
Pyrthei kan mih na um khohruh khohram
Khlem dur. Don keiñ ka dáw ban rwai ïaroh."

"O pleng!" bteng biang u Spai, "nga tip mynta.
Phi rwai, phi shád, phi nguh ïu syiem khlem jied.
Ïa katba kwah leh syiem leh blei lade?
Kular lehse la sei shi klah ar klah
Ei ci ban leh ïa katba lah ka nguh
Ka dem, ka leh sngew rit arsap laisap!

Ym dei kumta, ko Kñi ? Kular aïu
Phi ïoh ba phi kohnguh la khlieh kumta ?"

Baroh ki khún u Blei ki sngew phylla
Ka nia bu ngap u sei, kim tip bu dei
U ksuid u khrei. Ki khmat ki khih khrik khrik.
Para ma ki ki peit; nangta u Duh
U skuiñ pyni khyndiat khynsoit u kren :
"Ko Kñi ba long rangbah rangsan ïa ngi !
Khyndiat te ngan pyni la lait ne dei.
Ieh noh ïu ngap bapli wat leit pynwit;
Ale ngin leit ïoh ngop ha sur jong u.
Shatei um lah ban kiew; namar hukum
Kam don ban rah ei ei nangne shatei."

"Kumno kumta ? Nga dang kwah tip te phi.
Khlem dáw kin rwai kin shád, khlem nongkylliang.
Kumno ka lah ban long ? Pynbúd u Spai.
Ka sngi shalór ka nang iai kiew suki;
Pyrthei ki i la kum ban ih noh hi.
Ka lyér ka beh hir hir, ki sim ki pah
La kumba don ka dáw, ha sur sngew blaw.
U Spai u tem sur khroh ba lung ban sngap
Ki Thei.

Ka Buit shu Kñi ka peit ban kren
Te shen ka ong : "Ieh noh wat pynsatia
Ïu ngap bapli. Ïa noh ïoh sep ka sngi
Ha nia bym ju ïohsngew hangtei ha bneng."

"Ngan shu jubáb ïa u khyndiat bun hun.
Me i ! Ngi im kham bha kat kum hukum;
Ngi wan, ngi leit, ngi ïaid, ngi ïeng, ngi trei

Ngi ktah kat kum ka aiñ. Kular ngi ïoh
Ban im jiwnom katba hukum bad aiñ
Ka Bneng ngi bat pyrkhing bad miet bad sngi.
Hangne ban sah shi slem kam dei ïa ngi;
Tang phér khyndiat shatei shaneng ngin kiew.
U Blei u shún ïu Jom u nongpynkhih
Pyntha ka bneng. Ïoh ngat ha ruh uta
Ngi dei ban kiew mynmiet. Mynta u Blei
U peit ïa ngi ba boi ïa me u ngap".

U Spai u sngap ban sngew; hynrei u khih
Kham phér, u phai sha phang ba beh ka lyér.
Ki khún ka Bneng ki i u syier har har,
Shi iang thapbniang ha khlich u kah, u da;
Ki khmat ki khih klew klew ka sur kam mih.
Baroh ki khún u Blei ki khmiet shatei.

"Balei u syiem jong phi u tieng ïu Jom?
Uba dang don nongshún um dei u Blei.
Radbah u long, lada u núd ban ieh
La khet hangtei, hima thymmai hangne
Ban seng. Phi dei riewshlur shisha; phi ieh
Ka Bneng. To seng long ïing long sem hangne
Ha snieh pyrthei. To shong, to sah, to suk,
To saiñ, to roi to pá. Phi tieng ïano?"

U Bór u dom: "Ngan ksih ine i ngap;
I balia lei?" Nang bún ban sngap, ban i;
Ka suiñ ka dum: *dar dar* sawa kyndit
Jingriew pyrthat. U Spai u rit kynsan;
U syier ban khmih ban khan aïu kan jia.
Khyndew ka win, khlek khlek leilich talaiñ;
Ki khún ka Bneng ki tieng; te shrak ki ïeng

Ryntih. Riew biang pyrthat *dar dar* na suiñ.
"Ngan ksih, ngan ksih" u Bór uba don bór
U ong. "Sngap me ! U syiem u kren na bneng.
Ïa noh ! Kiew shwa shynrang, kynthei na dien.
Ale ngan lam lynti. To nguh to dem
Katba ngi kiew. Na trai tang nub tang jri."
Ki kiew baroh; ka buit nurok u Spai
Ka dum. Utei u khih u ksaid marwei;
U rit hi ria ha sien balai ba riew
Na suiñ. Ei ei u dei ban leh khlem khreh.

U Spai de soit sha para ksuid u suh,
Khubór ban ai kham kloi shu Jom Rekha.
La lum la lang ki ksuid pyllun ha lúm;
Lu syiem ki kér, ki ap khubór thymmai,
Kyrkieh ka trei ïa khlieh ki ksuid ki khrei
Ban i bu Spai sha ki un poi biang pór.
La khmat ki phai sha liang ba mih ka sngi.
U Ieit Paidbah u sdang bynñiaw marwei :
"Balei kumne u slem u lok ba stet ?
Haleh mane mano mano ïa u ?
Bun slem katta, mano ba poi pyrkhat ?
La dei ban phah synran da rit da ria.
Uthie u dei u Spai ba stet, u dei."
Tang poi u Spai ki ksuid ki kmen tohhoh,
Ki kwah kyrkieh ki kam bu leh ban tip.
Bu slem wan phai na kam bu shimti hi;
Ki don ka dáw ban sngap ban sngew, ban sngoh
Ïa u.

Beb beb shyntur u Jom ka khih;
Khriaw khriaw ki riew ki tmaiñ da speh dingkhied.

"Kumno me lap ?" dawa na u ka mih;
Bu dei u Jom ym long pynslem jubab.

"Baïong, baïong, tyraiñ ki kti ki kjat
Baroh. Ym long ! Ki kiew shalór baroh."
Kumta u Spai u sdang. "Bad nangta pat ?"
Dawa u Jom Rekha. "Kumno me lap ?"

Keng keng u khih; ki mat khohsiew ki riew;
U dum ka buit. Mynsiem u noh buhkhoh.
Lada nongpeit ki peit; kritik ki kren
Kin i ïu Jom ban sah kynmaw jiwnom :
U khih khlem ksaid; u ksaid khlem sngew; u ngeit
Khlem ngeit. "Ka dáw, khlem dáw". U Spai kloi kloi
Jubáb u ai. "Ki tieng ïu Blei hangtei.
Kata kam dei ka dáw. Ngi ruh ngi tieng
Ïa phi khlem daw." U Jom u diaw u ang,
"Me i aïu ? Mem tip ? Balei me slem ?"
"Ap kynrad, ap." U Spai um ju kyrkieh,
"Nga i ïa ngáb ki doh khlem troh khlem kboh;
U Kñi u lam lynti, khatlai ki búd
Khlem kyrtiang dien. Nga suh lymmuh ïoh ngat."

"Men ngat haei ? Mem dei u dkhot kyrpang
Hima Myngkoi ?" Kyrhuh u Jom, "pynkloi !"
Kum súm ha lúm u ai hukum kyrkieh.
"Phi don ka hok, lada don hok, ha ngi
Ban tip aïu nga i. Ym long, baïong
Ngong ngong." "Me slem palat ban lait thyllieij.
Me mut ki kong ba shong ha jrong ki ïong ?"

"Baïong ka khlieh pyllon jong nga, kynrád.
Phi thung ïa nga ban khung khubor. Khru khru

***

Nga wan. Ban hun ma phi nga ai kumne :
Kynrad jong ki u khlaiñ palat imat
Dar dar, kyrhuh na suiñ; nga kut ban búd
Ïa ki." Khrep khrep ki mat khohsiew, beb beb
Shyntur ka khih. "Ki kren kumno, te me ?"
U Jom jubáb u pán. "Sa tang ma phi;
Lashai dang step kin wan khlem pep, wat pep
Phi ruh ïoh nong phi duh. Nga ai tang nguh."

"Ha phi ki khún ba bún ka ri Myngkoi;
To thaw ki wait, ki sdie ngan leit lashai."
Tang ang u Jom khriang khriang ka riew ka kliar
Diengïci. "Ngan ong ïa ki; kin ot hi keiñ.
Kim lah kiew shuh ban nguh ïu syiem jong ki."

U Ieit Paidbah ba kwah ban roi ki briew
U ang : "Ïalam ïa nga, ban i tang liak."
"To sngap, to sngew ! " Ai ksai u Spai, "U syiem
Jong ki khlem pep un ai ka aiñ thymmai.
Ka aiñ ba rim, ki ong, kin im jiwnom.
Kumno phin páw ha khmat jong ki : kumto ?"

"Kumne te em. Ngan búd ha dur Jalyeit
Ne dur Larni. Ngi thaw makna ki wait,
Ki sdie ban kit mynstep kin syier noh hi.
Mynta ngin hér, ngin kit, ngin buh ha trai
Tang nub tang jri." U Ieit Paidbah la buit
U sei. "Khie noh, Sohpet ka bneng lashai
Un dkut." Kumta kubur u Jom Rekha.
Ki paid ba sah bad u ki leh la kam;
Ïu Jom, pynthut kim núd namar ki búd
Hukum bad aiñ khlem thoh ba ai teng khat.

"Nga ruh ngan leit lashai ha dur u skaiñ,
Ngam dait; ha dob syntiew iewbih ngan shong
Katba kynrád u kren ka khroh ka kjor.
Lada jingkieng ka dkut; jingmut kam thut."
Kumta u Spai u kren khlem dak jingkmen.

U Jom Rekha um thiah. U ap ban wan
Paidbah ba leit buh tiar ha trai tang nub
Tang jri ba pur shaduh tyngkong u Blei.
Sohpet ka Bneng ne Jingkieng Ksiar ki khot
Ha ri thymmai ki ksiew pateng pakit
Ki hynñiew jur.

Ki ksuid ba hér ki pér,
Ki pah ha sur ba phér. "Ka kam la dep",
Ki rwai, ka nguh ka dem ki ai hu Jom.
"Tang saw sahit ngan hiar ha Sohpet Bneng;
To shong to thiah, lada phi kwah ban thiah."
U Jom u khih pisa ba step ka slem;
Dang ngir u thir ki tir ba pynlam wir,
U don ka daw u ap ba suiñ kan saw;
Sha khún ka Bneng, nongrim thymmai un seng.
U ïaid keng keng; u shong u ïeng khlem meng;
Ha dur Moina un shim, un kren kum sim.

Paidbah bla thait ka wan buh wait bad sdie
Ki thaiñ khohsiew hapoh syrngiew ba ngiew
Ka miet ba dum kynjah, te ngai ki thiah.
Marwei u Jom u kren; khyndiat ki ksuid
Ki sngew. "Ngan khroh ngan kjor, ngam leh da bór
Ïoh plan ka tlór. Ngan lap ïa ki hangtei.
Kin sngap ïa nga mynta; kim sngap mynshwa."
U Jom Rekha u i khyndiat ki ksuid

Ki ksaid ba pah tyngáb bad paitpuraw.
"Shano u Spai, u Ieit Paidbah, ka Pap
Ki jah ?" Heng heng ka sur, keng keng ka dur
Kyrkieh kumba sam eit pynhiar ki ksuid :
"Spaiji, Ieitji, Papji ! Kumno ngan leit
Khlem phi ? U Ren la phet, Jingiap la búd
Ïa u". Tang ang ma u, ki lai ki kmen.
"Ngin leit noh hi kata; ha dur syntiew
Ngan páw." U leit Paidbah u pán pynstet.
"Sumar ! " Maham u Jom. "Men páw ha dur
Larni ba me pan hi. Hangta wat ang
Mano mano. Ngan kren marwei, ynda
La dkut Sohpet ka Bneng phin ang heng heng."

"Kumta kynrád ka lád nga wád ban mád,
Jingstád ki khún ka Bneng lada kin seng
Jingstád ki khún ka Bneng lada kin seng
Hima thymmai." Ka Pap hukum ka ap :
"Lada phim thut, nga ruh ngan búd. Ngam úd
Ngam thnum, shyntur ngan kbum lada hukum
Phim ai. Ngan peit ïa ki ba ngan ithuh."

"Ïaleit katba kwah leit. Ïa noh, ïoh slem."
Hukum u Jom ban lap ki khún ka Bneng
Ha snieh pyrthei. "Ngin hér ha dur ba phér;
Ngim kób ïoh ngop hi khop ne jlop." U Jom
U sneng ba don ki ksuid ba sdang leh meng.

Ki ksuid ki hér sha Sohpet Bneng, ki poi
Ha shwa ban saw ka suiñ ha sla syntiew
Sla sieij bad dieng baroh. Te khop ki dem
Hajan tang nub tang jri kum sim, kum skaiñ,
Kum thliem, kum juk ban ap jingjop la jong.

Baroh ki kren Khasi para ma ki;
Moina u ap ha tnat dieng bah; u skaiñ
Jyrngam u dem ha dób syntiew kuláb
Hajuh haba u shim ïa dur u ngap
Hynnin. Kitei ki hiar u Spai u i;
Te soit u hér shu Jom, u kren pasiaw.
"Kynrád, kitei ki hiar. Ngan ap ha dob."
U Jom Moina u dem ka khlieh khubór
U pdiang. U i tyngshaiñ jingshai pyllun
Ka trai tang nub tang jri na khún ka Bneng.

U Ieit Paidbah u jied khyllah ka dur.
"Ngam treh Larni, ngan kylla piat mynta.
Balei kumne ? A wa !" U ma har har
Ïa jingtyngshaiñ burom ki khún ka Bneng.
"Ngan slem ban ïoh burom lada shah jop
U Jom. Kam phér, kin bún ki piat thymmai
Ban pynkylla pyrdet synshar khadar."

Jingshai nang ïar nang ïar, Moina u khreh
Ïa khún ka Bneng ban poi ka tnat bu dem.
Ïu Kñi la búd da thei bha briew, ki rang
Ki búd nadien. U Bór ba khlaiñ u hiar
Khatduh. Kitei ha lúm ki lang khatlai
Ki ap ban dap khatsaw, shalór ki khmiet.
"Bah Bór !" pyrta u Kñi, "balei hangto ?"

"I sim !" Jubab u Bór. "Ngan ksih, ngan ksih."
Khatlai kim i u sim ba dem ha dieng.
"Wan shwa ! Ngin rai baroh khatsaw ban bha
Ki kam !" Kumta hukum u Kñi rangbah.
Ha trai tang nub tang jri; hukum u Kñi

Kiwei kim bit tam lah ïoh jah ka sháp
Bakynja bneng haba nongrim ki seng.

"Ka sim ? Phi ïohi sim ha ïing u Syiem
Hangtei ? Hangne te don ki sim, ki doh.
Sumar, wat khar na bár; ka Bneng kan dom
Ïa ngi jiwnom." Moina ïu Bór u búd
U sngap ba kren Khasi u Kñi. "Khubriew,"
U sdang. U leh kum sim hi keiñ, ki shkor
U sngap kyndiang. "Ngam *khu* ïa pha ka sim."
U Kñi u kren tohmet. "Em Kñi kynrád,
U sim," bynrap u Bór; "tang shu balia,
Ngan ksih," u kren pynbúd, "Me don khubor ?"

"To kren kham kloi ! " Hukum u Kñi rangbah,
"Ïoh sep ka sngi. Ngin iaid shane shatai
Ban shai; lehse kham jngai. Ynnai ïamai
Bad me. Kren keiñ. Lada me slem, u Bór
Un ksih, khyrwait ryndang katba u mon."

U Jom ba shim ha dur Moina u peit;
U i kiwei ki sngap ïu skaiñ jyrngam
Ha dob kulab. Balei ki song ïu skaiñ ?
"Ko Kñi kynrád, hukum ban wan kitei;
Kim peit ïa nga; kim sngew kim sngap ïa nga
Haba kat phi u Kñi phi don hangne."

U Spai ba spaiñ lade ha dur u skaiñ
U kren : "To khie ïalang hangtei ban sngew."
Ki phai la khmat shu Kñi. Ki i bu Bór
U ïeng syndah u Kñi rangbah jong ki.
Shata ki ïaid suki ban lap ka dáw
Ba Kñi bad Bór ki peit hajuh, kin sngew

Aïu kim tip. U skaiñ jyrngam de wong;
U búd nadien, kiwei ki ksuid ki rieh
Ha dur ban paw ynda baroh khatsaw
Kin sngap ban sngew sawa, ban pei ka phang.

"Ale. Hynnin kren briew u ngap; to sngap
U sim u kren Khasi tiak tiak. Ko sim,
Kin sngap, kin sngew, la bang ne jew, to kren."
U Kñi u ai hukum baroh ki dei
Ban thew ban woh ïa nia jutang ba mih.

"Ko khún ka Bneng! Wat búd tynneng. Haw seng
Hima thymmai lashai. Phin i kan roi
Kan ïar ha ri thymmai ban seng ma phi.
Phim thait ka kiew mynmiet ka hiar mynstep?
Hangne to shong to sah, to trei to ktah,
Da pun da kha hi keiñ ban roi symbai
La jong. Phi tang shu pom tang nub tang jri
Phim hap kiew shuh shatei." Kumta pynshoi
U Jom ha dur Moina, jubáb u ap.

"Kumno kumne: u ngap, u skaiñ, u sim
Ki kren Khasi khlem wit?" Kylli u Kñi.
"Ngi sngew. Tang sur ka heh ka rit kat kum
Jingheh jingrit jong ki." Bynrap ka Buit.
"Ngan ksih, ngan ksih," byrngem u Bór; "balei
Baroh ba don thapbniang ïa ngi ki wiang?"
"Ap Bór," ka Buit ka ban, "ha bneng u Blei
Phim pat ïohi mo Bór bym don ba ksih?"
"Keiñ nóh. Ngan wád kumno ine i sim
In sei shuh shuh ki nia." Kumta hukum
U Kñi. "Yn pom daei, me ong?" u twád.

Moina thapbniang u siang bu sngew ka biang
Lynti ban kdew jingkieng kumno ban pom.
"Kine ki dei ki tiar : Ki wait, ki sdie;
Baroh ha kti jong phi. Ynda u dieng
Ba phieng u dkut hi tbuk; jyrmi ba sah
Shalór un tlór khlem bór : ka rong ka rup
Jong ki kan kylla dur Tynrai ki sah;
Kin mih lung biang, kin long khatsaw
Ki tnat.

Kine ki tiar ki pom baroh,
Ki ot baroh. La trep to seng da dieng
Da sieij : kine ki tiar jong phi ki nep;
Shim kciñ, ko Kñi ki khún ka Bneng : khubriew."

Moina u hér shaphang Diengiei ban trei
La kam bu ang ha sla pyrthei; hynrei
Kiwei ki khrei ki hér bad pér ha suiñ
Ki skuiñ hukum ban ioh nu Jom Rekha
Kumno ia khún ka Bneng yn leh hadien.

Ki khatsaw ngut ki shong dorbar ban rai
Ha trai tang nub tang jri. Rangbah ki peit
Atiar ba buh ki ksuid ki khrei ban dei
Sohpdung. Juk máw,, juk nar ne juk aiu
Kata ? Longshwa u ksai ba shai kim ai.
U Kñi suki u i ki khmat ba khih;
"Ale, ngin lum ngin lang ki nia baroh.
Bu ngap, u skaiñ bad sim ki stád ki sian;
Ki kren ka ktien Khasi kum khún ka Bneng."

"Nga kwah ba nga heh ksah ban ksih ïa ki;
Ka Buit, phi sngew, batai ka ai ym don
Ba ïap hangtei." U Bór sha Buit u peit.

"Wa ! wa ! Balei ?" kylli u Deng ïu Duh,
"Ki jah baroh bad sim bad skaiñ ? Balei ?"
"La thngan la sliang lehse", jubáb u Duh.
Mynta te khrui bad rang bad thei ki ïeng
Ha trai tang nub tang jri. Khatlai ki phai
Shu Kñi rangbah. "Kumno kynthei phi kheiñ;
Ngin leit shatei kham kloi ?" Kylli u Kñi.
Khlem ap kynthei ban ai jubáb, u Bór
U ang : "Sdang shwa ka Buit"; sha ka u phai.
"Ngin kit ki sdie ki wait shatei shu Blei ?"

"Hangno ? Kino ? Long mo ban peit kynthei ?"
Kumta kylli ka Kór da ka akór.
"Khie Bór ! " hukum u Kñi, "Pyni ïa ki".
"Kine ! Ale ! Peit mo ! Ban dkhat Sohpet
Ka bneng; ngim hap kiew shuh shaneng." Te dheng
Ki ïeng. "Ban kit baroh, u Bór un bah."

"Mynmiet ban kiew, mynstep ban hiar la thait
Shisha. Nga kwah ban sah ha sla khyndew
To sngap, to sngew." Kumta ka Nia ka sdang.
Baroh hynriew kynthei ki khlei. "La thait."

"Hei hei ! Kynthei la dei ban thait ban lwait;
U Syiem un wád ïa ngi ! " Kyrhuh u Kñi.
"Phi núd ban sah para kynthei; ngin kiew ?"
Katba u peit markhmat, kynthei pyrshah
Lu Kñi ki ïeng la kum shipai ka ri
Thymmai.

"Ngan sah," u Nah jubáb u ai.
Jingshai ba páw na khmat u Nah ka jah;
Bad kynthei briew u jied ban sah, ban shah.

"Nga ruh," u jied u Duh, "nga juh ban iuh
Khyndew; bad ki ngan sah la bang ne jew."
U ïaid ïeng laiñ; kynsan ka lip ka maiñ.

U Kñi rangbah u i tang san ki sah,
"Ngin leh kumno?" U phai shu Bór ba ksah.

"Ki bún ma ki. Jingkieng ngan pom; kim dom."
U Bór sha sdie bad wait u iaid pynstet.
"Shim Nah, shim Duh; ale ngin khet ban lait
Ka kiew shatei." Bhut bhut u pom, kiwei
Ki rang bla jied ban sah ki tur khlem ur.
"Kin iah, kin iah, lada ngam sah. Tang saw
Kumno phin leit?" shu Kñi u peit, "Ale!
Phin i la dkut artat?" U Bór u pom;
U Nah bad Duh ki pom kumjuh ban dkut
Tang nub tang jri.

"Me Bór!" Kyrhuh u Kñi;
"Kumno me leh?" U tur shajan; bad thui
Sohpet bla khet u dkut. Dui dui ha suiñ
U khih; lynti ka lyér u búd; sahit
Ka jingut. Ka suiñ ka ïam; sawa ka riew
Ha sur ba ngiew; kuli ba lieh ki bom
Ïa khún ka Bneng ba kohnguh bieit ïu sim:
Ka dur bu Jom u shim. Pyrthat la bniat
U nang kyriat; *dar dar* u tied dyngkhong
Tang nub tang jri. Lep lep ding bneng ka bám;
Shen shen dyngkhong ka kylla dpei. Shano

Khatsaw ki tnat ki wád ? U Ksuid u khrei
Ba shún ïu Blei u shet. Tyngheng ki ïeng;
Ki khún ka Bneng. *Dui dui* ki i jingkieng
Ka khih shaphang ba beh ka lyér ba phér.
Ki ksuid ki khrei ki wan na lúm Diengiei;
Ha dur ki doh, ki sim, ki skaiñ, thyllah
Ki boi ïa briew bla duh jingshai ka Bneng.
Ki dait, ki kjit kat kum hukum u Jom.

Jingma ka ap, lynga ka bat ïa nga.

(1983 – 1996)

Ka Jingthir Nia

KI BRIEW ki la nang roi ha pyrthei; bad ki ksuid ruh ki la trei kam bha. La bun ki briew kiba ioh pang bad kiba ïap ruh. Ki briew ki la nang lut ïa ki kam nurok baroh ba ki ksuid ki lah ban leh. Kaba kane ka kitab ka pyni ka long ba khyndiat ki ksuid ki shah pynshoi sa ha ki briew; bad ki briew ki thong bainong ïa ki ksuid. U Jom Rekha u shai ba ki briew ki la kham stád ban ïa ki nongbúd jong u; da ka jingkwah u Spai ban leit phai, u ruh u rai bad u her soit sha ri Myngkoi. Burom u Jom bad burom u briew ki jah. U briew u ap ïa ka sngi ban wan u nongjop.

Ka Burom Ba La Jah

KITAB V

BYM PAT poi bneng ngam tip daei ki bám
Hangta. Ha ri thymmai ki lap ki soh,
Ka kait, ki jhur katba ki ang ka mon.
Ka um bym rngad myntlang ki tong ki dih
Ban khlaiñ ka met. Ka lyér ka beh hir hir;
Kir kir ki khih kynja ba mih napoh
Khyndew. Ka sngi ka shai, kumjuh u bnai
Bad khlúr ha pór bu Blei u buh ryntih.

Nang bún ki snem, nang bún ki sem, ki trep
Ne skum ha ri thymmai. Bynriew nang roi
Shano kin poi ?

Ki tip kham bha, lehse.
Ki tip ? Ka thngan, ka sliang, ka shit, ka khriat;
Symbai bún jait ki rep ki thung, ki ot,
Ki kheit ban im. Khyndew ha ri thymmai
Ka long ri raid; bynriew u rep shyrti;
U thaw ki wait, mohkhiew, tyrnem, tari;
U thaiñ ki shang ki khri, ki sup, ki thiar,
Ki pdung, bad kat kaba jingim ha ri
Thymmai ka kdew lynti ïa ki. Ym pat
Don khiew, ne pliang nyngkong. Ka ja, jyntah
Ha sieij ki shet. Ban bang jyntah dpei sieij
Ki jiar ki shet ki jhur bún jait bún sker.

Ynda la thait ka kam pom sieij, kheit sla,
Kham tam mynlyïur, bu slap u jur. Ki thaw
Ki khiew ranei, pliang dieng kat kum jingheh
Jingrit ki kam ba shah ha khmat jong ki.
Suki ki mih ki kum ki khra; ki klong,
Ki skáw ki sdang ïaid kam ha khrum ka bneng.
Bla slem ki shong pyrthei, bynriew u ngiah
Phet shnong sha ba dang rben ka khláw ka btab
Ban rep shyrti. Ki ngiah ka kit ka bah
La tum la tam, la khún nawei shawei.
Ki skud jaka ban shong dara shi rta;
Ha pór jong ki khyndew ka dang pahuh.
Shi ïing ki lah ban kam bún lúm, bún wah;
Kharai, ne duid, ne wah ju long u púd
Hyndai. Ym don ba kwah, ba rhah ba threw.
Ban ïoh marjan ha pór shitom shipa
Ïa khún mih ïing ki shna ki trep thymmai
Haian jong ki. Ki wér ki lok ba mon
Ban seng shnong rit ban shngaiñ ka leit ka wan.

U Spai shu Jom u leit ïathuh khana
Ïa jingkylla bu i da khmat la jong,
Da shkor bu sngew. "Kajia majia kan jia;
Namar bynriew la roi. Khot noh ka Ïap."

"Ka Pap ka leh aïu ?" kyrhuh u Jom.
"U Ieit Paidbah u leh aïu ?" jubab
U pan. "Ïathuh suki me i kumno ?"

"A syiem kynrad ! Ba bún bún spah ki snem
Ki shah ïa sngi, ïa lyér, ïa slap kim treh
Shong shuh sha skum ba shna ki ksiew pateng.
Ka snieh ba paw shabar; ha khmat, ha kti

Ha kjat ïa snep u dieng tymmen ka syriem,
Ki kiew ha kliar u lúm tang núb tang jri.
Ha tbian ki dem; ki i bym don tnat lung
Ba mih. Ki khmied sha suiñ; hir hir ki thrang
Ïa khmat u Blei ban i.'' U Spai u ai
Jubab, u ban, "Khot noh ka Ïap.

U Ieit.

Paidbah u hér kylleng ban ap lano
Bynriew un seng hima sima ha sla
Khyndew ne snieh pyrthei ha khrum ka bneng."

"To wan ko Ïap, pyndep la kam bla khlei."
U Jom u kbei. "Kan hér ban wan." Ki khmat
Pung Thadlaskeiñ hu Spai ki peit, shyntur,
Ki tmaiñ, khohsiew ha dustur rim ki riew.
"U Ieit Paidbah, shata un sah um lah
Ba slem un shem ka pór kan shim ban wan.
Kumta kan long; ïa dur bynriew un phong
Teng khat ba kan ïaid ïew ka nia nurok."
U Jom um hun shaphang kita ki briew
Snep dieng, u pan jubab : "Ki leh kumno ?
Ki thrang, me ong, ban i ïa khmat u Blei ?"

"Kumta kynrad. Ki thung bad jri bad nub
Ban ïoh kiew biang ban sngap ka sur ba syiang.
Te jraiñ pyrthat khlem slap u tied, te bak
Shane nga wan. Imat ki ang ban thung
Jingkieng thymmai. Riew snieh snep dieng ki bám
Tang ja bad jhur; kim dih na wah, ki pung
Ki tih. Ka um jingklet la khlei ha wah
Ba tuid; tang riew thymmai ki dih ki klet

Syndon ïa puriskam riew rim. Ki bám
Jait doh ba long ban lait ka kpoh. Hadien
Ïashoh khlem pep kin leh tang leit Paidbah
Un jop. Kin bám da kam bad ktien ïa kmie
Ïa kpa, ia para briew baroh bym treh
Pyndem ha riew minot, ha stád, ha jhád
Ka juk thymmai. Ngam don kam shuh hangne;
Sha myngkoi ngan leit phai; phah noh ïa nga."
Kumne u Spai batai u ai, leit phai
Sha ri la jong u brai, ban ap u btai.

"Ap me ! Ngam tip, nga ruh ngan búd ia me
Lada la stád palat bynriew." Kumta u Jom
U kren ïu Spai. "I a wan ma pha. Khyrwait
Kumba kular pha ai pyngkong ka sngi."
Hukum ïa Ïap u ai, "Phan sah hangne;
Phan ïoh ka bór ban poi kylleng pyrthei
Kular bla khlei kan ym sep ei. Khyrwait
Ïa bún hajar shi sngi."
"Kynrad ! Marwei
Ngam lah. A ba u syiem un phah baroh :
Lalot, ka Pap, u Khwan, Bishni, ka Tuh,
Kiwei ki bún kiba kular ban ktah
Ïa briew bla ngop ha shangkhawiah jong phi.
Kin trei ma ki na khmat, ngan trei khatduh."
Kumta ka Ïap ka pynkynmaw ïu Jom.
Kynmaw bu leit Paidbah u ong bym bit
'Ban tur dusmon.' "
U Jom u kbei na lú
Diengïei : "Nongbúd jong nga, ïaleh ! "
U phah ïa Ïap bad Spai ban leit trei kam.
Ki ksuid ha dur ki skaiñ, ki thliem, thyllah,
Ki kyieng, ki dkhi, ki khñiang, ki ksi, jynreiñ

Ki ktah ïu briew. La ieng ki ñiér ha bri
Kylleng. Ha khlaw ba jngum ha lúm la ïeng
Shiah keng ba meng, dieng Kaiñ ba skuiñ, bún bah
Kynbat ba ma ban dkhat. Peit mat bynriew
Ba Pang ka ktah ia met, mynsiem, jingmut.
Ka wan nabar, ka mih napoh, na bám
Na dih. Jynjar ka sdang khura iu briew
Ha khrum ka bneng. Ka tieng ka smieij ki long
Ki lok ba lah ban lap kylleng khlem lut
Baiseng. Ba ktah kitei la dei ban sei
Ka stád ka tip; kaei, mynno, hangno,
Kumno, mano, dano, balei ? Jubab
Hap ai ha para briew la bha ne sniew.

Jingïap ka sdang khyrwait, lyndang, lyngkrang
Kyllon khunlung bad riew ba syriem snep diang
Tymmen ka snieh. "Balei kumne ?" Kylli
Uwei. "Phim sngew ba jlew ki ksew na khlaw
Hynne mynmiet ?" Kylli phikir kylliang
Ka tnga. "Phi tip keiñ kpa" ka bteng ban shai
Kan leh aiu mynta lada jia biang:
"Hynnin i khla ba rit i rung ha *ïung;*
I bám ki khnai rit khmat; i pah de *miaw*
Bad leit sha khlaw; hangtai ka pah *ngaw ngaw.*"
"Ngin buh habar ka khar, u khaw, ka ja
Te katba bam pynjuh ban dem: ynda
Ngan wan ngan kem bad set ha sem kham slem."

Ki mrád bla mád ka bám bla sam, ki sim
Ba puh ki juh; baroh Khasi ki kren.
Nang bún ki sim ki doh sha trep ki briew
Ki kiew; ki dem khlem sem bún spah ki snem

Ha kpér u khun bynriew bym lah ban jér
Kyrteng. Ym slem ban sngew ba jlew ki ksew;
Jingmut bynriew u batai hi. "Kan sar
Ka Ïap ïa riew rangbah shynrang kynthei;
Lehse la dom ki blei. Ngi sngew uwei
U B'ci haba la shlei jingdom *dar dar*
Pyrthat u phah ban tied. Ki blei la dei
Ban ioh ba kin kyrdoh ban im ja kpoh."

Rabon, Homi, Soro, Mondon bad On
Matti ki ieh, longdien ban ioh syrngiew
Rich tngen haba Khasi u kren khana
Shaphang ki blei ki dken. Ka kren kunok,
La thok ne hok, ka roi; ka kñia ka khriam
Bynriew u tip na jingphohsniew. "Kane
Kam long", uwei u ong. "Lyngdoh ngi dei
Ban don; ïa mon u Blei ban wád, sohsat
Un law na rit bad khraw." Suki suki
Baroh ki shnong ki ioh lyngdoh. Ka khan
Ka beit bún spah ki snem Hynrei bla tiei
Ka Pap, tang hieng ryndang bad don jingnang
La long ban paw halor duwan kyntang
Ka shnong wat la jingleh, jinglong khongpong
Ki ïaid sarong. Ha Lim, Lalot, ne Brai
Riew niam ki dem; nang lait nawei nang ngat
Hawei; ki sngew ba kam lei lei. Tang biang
Ka niam marwei ki nongwád blei ha snieh
Pyrthei ki sngew la dei ban bún ki blei
Ban da ban shan, ban rap ban tán ha khen
Ba jngan bym kup ka khan. Nangno ki wan
Ka Pang, Jynjar, Sngewsih ruh bad Khuslai ?

Ka Sngi, u Bnai, ki Khlúr ban paw kim shlur.
Ha dum ngaiñ ngaiñ ka Duk ka daiñ; ka Ïap
Ka sar. U Ieit Paidbah uba kwah rhah
U ïoh ka lád bu wád naduh Myngkoi bynriew
Un mád. Ynda ki briew ki thung sa syiem,
Soldar bad seng sorkar dorbar ki lum.
Ka dieng hangno, u kseh hangno ki khmat
Ki peit khlem i ei ei ha snieh pyrthei.
U maw shamok, kynphad shano la eh
Ban lap. Ki kpoh khun rit ki rwai khoros.
Jongno dohnúd bym pang haba ki khún
Ki kyang ? Ka lyér ba beh jai jai shi sien;
Mynta ka rat ïa dieng, ïa ñiut ïa ñier;
Kumta ïu briew ka pynma bum i
Ba rieh ka Sngi, um shai ba rieh u Bnai ,
Ba rieh ki Khlúr; kat shaba tur u ur.

"Jingshai, jingshai !" sur briew ka riew;
Ba ngiew ka dum u briew u wád ïu briew.
"Jingshai, jingshai !" u pyrta shnong, u ïaid
Lymmuh lynti ka dong. Marjan ki mih kumjuh.
Bym don jingshai, ki ïaid adkar; hynrei
Uwei ïuwei lymbub khlem mut. "Jingshai,
Jingshai !" ki pyrta lang "ïa pha ngi brai,"

Haba ïa kyang ki riew shynrang, sawa
Ka prong na shnong sha shnong ban shong ha knor
Rangbah kim lah. Shabar ki mih, "Jingshai,
Jingshai !" Baroh rangbah ha ri u briew
Ki kyang ban ïoh jingshai. Don ruh ba rwai
"Jingshai, jingshai, ïa pha nga brai : wan noh".
La, ti, do mi la, si, la, mi, do, ti, la.

Kumta da sur ba blaw, pyrta khyndiat
Tylli ki shnong kat kum jinglong jaka
Ba shong ba sah ma ki. Sawa ka riew
Nawei : "jingshai, jingshai" kim nang ka rwai;
Leilieh ka bá ïu briew syrngiew jingshai
Na suiñ. Pyrthat ha shnong ha thaw
Baroh ki kseh tymmen u thang; ka rhem
Ka ding, nangta ki rah symbai sha ïing.

Ki lap aïu ? Baroh ki lap khyllah.
"Kim rich na ngi : u bnai ki kh'úr bad sngi;
Hynroh ka nguid ïa ki. Kin lait na kpoh
Iong ka tang khot ki syiar, ki sim, ki mrad."
Kum'a batai u tymmen tam ha ri
Thymmai. "Ïawád ki wait, tari, ki tin;
Ïatied haduh Hynroh kan prie ïa ki."

La riew khriang khriang, khrang khrang,
kdiang kdiang, kdang kdang,
Kdung kdung, kdeng kdeng kylleng ha khrum ka bneng.
Sawa bym pat iu sngew ha sla khyndew
Ïa sim ïa doh ka pynsngap noh baroh;
Kynthei, khynnah, samla ki rah la prew;
Phyllaw ka shai. Khynnah ki shád, la khmat
Ha tin, ha nar nongtied ki peit ban nang
Rukom ha pór la iong, long katba long.

Ramew ka btai ba slem ka Shai ban phai;
Ryngkew u jew bu sngew ba jlew ki ksew;
Basa ban da na tieng na ma teng khat
U kylla khla, teng teng u labasa
Ïu briew ubym lah shuh shalór ban kiew.

Tang pah ki mrad bad siaw ki sim, suki
Jingshai bla rieh ka mih. "Ka Sngi, ka Sngi!"
Pyrta uwei, "Jingshai, jingshai!" kham heh
Mynsiem kynthei khynnah kyndeh kyrbeh
Da kmen; hynrei kim lait ka kren ba khmat
Kam i hangno ki khún, hangno tymmen.
Hapoh ba dum ki ktha katba ki ioh;
At sa ka kpoh bad sngoh ka khlam ka ngoh.

U Blei nangtei u i synei bu dei
Nongthaw ba khraw ia doh, ia dieng, ia maw,
Ïa katba briew u ang ha sla khyndew.
U Blei u rai ban bthah du mrád; hyndai
Ki mrád runar ki dem ha u mar mar.
U phah puri la jong ha shkor masi
Ban ong: "Ba kin im slem to bthah kin shet
Shi shier mynstep, shi shier mynmiet." U Jom
U sngew. Ïa dur tyngab u shim. Ki dkhap
Masi u puh. La shoh ka bieit; u sngap.
"To leh ko lok masi don bok ban kit
Khubor shu briew; to leh kane shi sien;
Pyrkhat! Kumno kin kdang shi shier shi shier
Ki iing bún khún bún ksiew? To ong *shi ser*.
Kin kdang, kin dap, kin im kham slem ha ri
Jong ki. Khyndiat ka bám, shaei kan ngam?
Leit suk, masi." U slap u thér, erïong
Erngit, pyrthat u tied, ka suiñ ka dum
Tang dep masi khubór pyrdet hu briew
Ban ai. Sohpet la dkut, ka Bneng ka thut;
Nang roi ki kam nurok la sngew shyrkhei!
Ba thut u Blei, bynriew um pei. Ka Ïap
Ba kit ïa briew ba ktah ka Pang, Lalot,

U Ren, u Rih, Trongbah, Rwaibah ki rah
Atiar la jong. Ka Ïap ka rong. Ki blei
Nang bún ha man ki shnong kumno kin long ?
Haba ki ksuid ha dur ba phér ki thér;
Bynriew um tip uno u khah uno
U sder. Dum buit katta; kumno un jlér ?

Kajia majia, bad suba sniew ki phuh
Syntiew; la bún ki briew kiba phohsniew.
U leit Paidbah burom u kwah u paw
Khah khah ha kat ba rhah ïa bhah bad spah
Baroh ki sien ha jingphohsniew u riew.
Na u bynriew u tip bu Jom kwah thom
Um lah tip lut, poi lut, i lut un thut
Shi sien ka sngi ynda bynriew un tip
Ka maiñ jong u kan lip. Laitluid ki ksuid
Ki kwah. "Ïap te um ïap; hynrei un phet."
U leit Paidbah u thád ïa la kynrad.
Kumjuh u tuh dohnúd u nongphohsniew;
"Kan slap ne rang lashai ? Jubab to ai."
Nongthiah u kren ruma, kyndit ka tnga;
Ka peit pyllew ban sngew badno u kren.
Une ka i, khur khur na u ka sur
Ka sngew; ki khmat ngaiñ ngaiñ ki khang jingshai
Ban rung. Namar bu kren ruma u tnga
Kynthei ka *phu* ïa ding ban khapbrip biang.

Ka sngi thymmai ka poi bu syiar u put
Turoi; rangbah sha bri ban poi kham kloi
Ki pan ka ja ka jhur na kat ba dei
Ban ai, kynthup ïa tnga bad pyrsa kur.

Nang bún ki snem, nang rben ka tdem ha them
Bad lúm ka ri thymmai : Lalot, ki sbai,
Bishni, ka duk, atkhu, ka pang baroh
Ki ang; jynjar, khuslai, u Brai ki búd
Nadien. Bynriew nang roi kat shaba poi;
Bun eh kynthei, shynrang khyndiat, ka Lim
Ka lap lynti la kam ban trei thikna.
Ki ksuid bym i da khmat ka lád ki wád
Ban ïoh *bahut atcha* nu Jom Rekha;
Kham eh ki trei; bynriew bla bún ha sla
Pyrthei ban ngop ki dei. Longshwa ki khet
Sohpet, khana kim klet. Mai i khubor
Nu Blei pyrdet u bret, u briew u klet
Shi ao un phet. La kdang, la pang, la nang
Ne stád. Bynriew dorbar phohsniew u lum.

Baroh ki riew rangbah ki lang, khynnah
Shynrang kumjuh phohsniew ki sngap kynthiang
Ki sdang batai kylliang katba ki nang.
"Khubor ba ngiew ïa khún bynriew; ki khrei
Ki leh don bór, ngin stai ngi tlór khlem dór."
Batai kyllum Rangbah kawei ka shnong.
Ki shnong baroh ha ri thymmai dorbar
Ki lum; batai ki ai ba shai kum bnai :
Pyrthei kan sniew ! Ha ksuid baroh kynnoh
Kynta ki bret. "Mem dei u briew, khynnah ?
Me pat kumno ?" Kylli Rangbah kawei
Ka shnong ? Khlem ïoh hukum khynnah kim lah
Ban shur khyllah ha khmat rangbah. Shyntur
Ki set. "Ma ma, ma nga shisha nga phla
Ba nga phohbha. U Jom Rekha u khih

Pisa ban i ïa dak bum tam palat
Jingstád u khún bynriew." Khynnah u ang.

"Me mut u syiem ki ksuid ?" kylli ka tuid;
"Uwei u briew ha jingphohbha ha nga
U bá jingshai. Ki ksuid kin sah, u Jom
Un jah. Kynrum kynram kan kam la nam
Ha sla pyrthei." Khlem kren shibún
Baroh ki hun; hynrei "Me dei ban bteng."
"Tasngeng, tyngkreng, tyrkheng nga ïeng hapdeng
Jong phi ki kñi; ngan bteng. 'Ym slem ki snem'
U ong, 'kynrum kynram ba kan jyllei
Ha snieh pyrthei. Hadien kitei nongjop
Un páw ïa briew ban pynlait mráw. Un ïuh
Ïu ksuid u khrei kat kum hukum u Blei.'
U jah de jlang, tyngheng marwei nga ang."

"Ka mut", batai Rangbah ka shnong, "jingsniew
Kan kiew. Jingbha ngin wád ban lait shah thád
Ha kum uta u briew." Dorbar phohsniew
Ka wai; hynrei kynrum kynram baroh
Ki tieng katba ki leit sha ïing la jong.
U Spai ba sngap na rieh na rieh ha dur
Ka thapbalieh u hér kyrkieh shu Jom
Khubór ban ai. Bu roh ïu Ieit Paidbah
Ki ksah u Jom ki khih; khriaw khriaw la riew
Ki tmaiñ barim jong u. U ïaid keng keng,
U kren heng heng khlem meng. "Me tip hi keiñ;
Shi sien ba shnong ki shong dorbar dorsha
Synshar paidbah kin kwah. Shata un sah
U Ieit Paidbah." U shong bad ong, "Ka long.
To shim ha dur me kwah ban phong : pyrjong

Ruh long. Kylleng ki shnong men shang, khubór
Don dór men ai" U Spai bym btai u smai :
"Phi kwah ngan sah bún spah ki snem ngam dem."
U hér, u pér ha lyér ba phér; hér hér
U ma ïa sim bym sang shyntur ban ang
Ïa kynja khñiang. U lap aïu ? U hap
Ban ap bún spah ki snem ban shem hangno
Ka mon bynriew ka dem. Ïa kam ki ksuid
U peit ang muid; "Katne ki lah, aïu
Ngan kwah ? Ei ei ruh em. La thait la lwait
Ka shang ha dur kiwei. Ngan leit shu Jom."

"Me i aïu ?" dawa u Jom Rekha.
"Pynhun ïa phi nga dei ban khlei, phin pei;
Phim shim balei ïa dur ba phér bad hér
Ban i ma phi da lade hi ?" Kumta
U Spai jingmut u ai; um kwah leit kai
Sha shnong ba shong ki bah ki kong. "Tang me
La biang." Ba slem ka sah marwei, bym dei
U Blei u Jom sngew sarom khleh dom
Bym don ksuid shuh ba leit ïathuh khubór.
"To kren ! " Hukum u ai ïu Spai ban shai
Lynti bun shim, kylluid ne khim, thymmai
Ne rim. U Spai bapli u kren suki
Ha khmat u Jom ba un kynmaw jiwnom.

"Nga i kumne", u sdang ban ang; kyndiang
La shkór pynshah u Jom. "Ba kan shai kdar
Khot noh dorbar. Ym don sakhi mano
Ka nia ban pdiang ?" U Jom u kbei dorbar;
Baroh ki ksuid ba don kyrteng kim poi.
Ki ksuid ba trei mar jan ki poi kloi kloi

Ba sngew kynjah sur kbei, lehse ki dei
Ban shim hukum thymmai bu Jom un ai.
"Burom jong nga la jah; kim treh ban wan
Paidbah ban sngap nu Spai khubór bun ai.
To Spai, ïathuh ïa katba don hangne."
Kumta hukum u Jom ba poi tang ksuid
Ba trei la kam hajan u lum Diengïei.
U Spai de jai u sdang ngang ngang u ïai
Pyrshang kyrngah la khlieh da jew.

"Kynrad, nga rai, nga dei ban wan shong trai.
Ki briew ki roi palat, ki stád palat;
Syntiat la nang kynthei, shynrang, khynnah
Kumjuh. Ïania, ïamai, ïashoh ïadat
Ki jia hangne, Tynneng ka jur. Khun rit
Hap long lymbit : bad sim bad mrad hajuh.
Kham bún ki rep, ki thung ki tep; khyndiat
Ki leit lum sbai na shnong ba jngai kiwei.
La skum thymmai ki seng kylleng ki shnong
Ba hap sah miet. Ban juh ban jem ? Ki dem
Ban tyrwa bniat hati ba dang ha khlaw.
Ka meng ? Ki kren heng heng. Ïu kpa, ïu Kñi
Ki shri; bad kren da bniat; 'ka juk thymmai'
Kyrteng ki ai."
"Ïathuh shuh shuh, nga ruh
Ngan rai." Dawa u Jom Rekha mynta.

"Ba phi hukum ngan bteng; ma phi ban sneng :
Bynriew kim sngewthuh shuh para ma ki.
Ki klet ki sngi kumno jingim ki sdang."

"Ki ksuid kynthei ki leh aïu ?" U Jom
U pán jingtip bun rai ïano un mai.

"Baroh ki ïai minot sha thong ki kot;
Ka Tuh ha dur ba phér kat kum ki briew;
Ka Lim ka dang kham stád kham nang, la bún
Ba dem ha ka; ka Pang, ka Ïap kabu
Ki ap — baroh ki trei mian mian da sian.
Kynrad, to phah ngan phai shnong trai lashai;
Hangne ? Ngan nai. U Brai u shah pynshoi
Hu briew ba kwah ban mád khyllah jingthiang
Ka samla briew da dór ban siew; ki thong
Ïa Pang bad Ïap da snám ki sim bad mrád
Ban ktah ïa kat ba shlán pynwit ïa ki.
La bún ki ksuid ba leit phai biang sha ri
Myngkoi bla jur ka shah pynshoi hu briew.
Ki i ka pait ka pra bym tip ha Ïew
Thala. Pynat shyndum, ki ïaid kdum kdum,
Ki kynjat dwár, ngur ngur ki ïaid khlem ur.
Shuh shuh, kynrád jong nga, nongjop ki ap."

"Me sngew shisha kumta ?" Dawa u Jom
Rekha. "Ka sngew te phi ka jew ïa ngi.
Ka ïam, lynñiar, ka pyrta khun khyllah;
La tieng ki ksuid bym tip kaei kin leh.
Ïu Ren ki mane thlen; ki ai kyrteng
Ha ktien Khasi ïa ksuid ba khrong ba shong
Ha shnong la jong. Kynrád ngin wád hima
Jong phi. Kiar noh ka thma. Ïa noh sha shnong."

U Jom u kren heng heng ha khrum ka bneng :
"Ieh keiñ bynriew un roi; um tip shano
Un poi. Sngew rem : pynshoi sha nga kin bret
Katba ki lap ki buit na para ksuid
Lada un ïoh ïa nga un nguid kum dud;

Ïa nga ma me, bad phi, phin búd, wat núd
Hangne ban sah. Ngim ju ïashoh ïadat
Ha ri la jong. Ngi ieit burom kylliang
Khlem thngan khlem sliang. Ïa noh ! " U jaw
Ummat, "Baroh bym poi dorbar, shai kdar;
La ïoh ki tdong ba jrong ha bún ki shnong."
U hér da rem ban wád la krem ban thiah
Ban dem. U Spai bla btai ka sah bún snem
U búd. "Kham kloi ! ngin ap ïa briew ha ri
Myngkoi." Ki ksuid ba poi dorbar ki búd.

Uba pynïaid dorbar rangbah ki shnong
U sngap ki mat ba buh kiwei, u kren :
"Shano burom longshwa ka jah khyllah ?
To im kumba phin ïoh ka nong khlem khrong;
Ban bam da ram hadien ban siew ka sniew.
Ha bym lah siew wat thok ïa para briew.
Ynda jingshai na Bneng phi ïoh to ai
Ka nguh ka dem ban phuh ka ïing ka sem."

Haba burom ka jah, ka jah, ka jah !
Kumta burom u Jom bad briew ka jah.
Nongjop lano un páw ? Bynriew u ap.

(June 1 – July 31, 1996)

LIBRARY, SHILLON

Rs. 15.00